

نگاه

صادرات دارو و چالش‌هایی که باید رفع شوند

طبق آمارهای ارائه شده سال گذشته حجم صادرات دارویی ایران حدود ۷۰ میلیون دلار بوده که این رقم با صادرات تجهیزات پزشکی به حدود ۱۳۰ میلیون یورو رسیده است، رقمی که همچنان با افق‌هایی که در برنامه هفتم توسعه در زمینه صادرات دارو تعریف شده فاصله بسیار دارد و حتی نسبت به سال‌های قبل نیز کاهش پیدا کرده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد در بازار دارویی دنیا در سال ۲۰۲۲ میلادی، سهم ایران از کل بازار داخلی و صادراتی دارو حدود ۴ تا ۵ میلیارد دلار بوده یعنی یک سیصدم بازار جهانی.

امسال نیز سازمان غذا و دارو شرایط صادرات اقلام دارویی را اعلام کرده و در قالب اطلاعیه‌ای چنین خبر داده که در موارد عدم کمبود، شرکت تولیدکننده مجاز است مازاد تولید خود را با اخذ مجوز صادرات صادر کند. همچنین در موارد کمبود و در صورت بحرانی نبودن آن، شرکت تولیدکننده مجاز است ۳۰ تا ۵۰ درصد مازاد تولید خود را با اخذ مجوز صادرات صادر کند. بنا بر اعلام مسئولان پارک فناوری پردیس، ایران از نظر تنوع تولید دارویی جزو ۱۰ کشور اول دنیاست، اما به گفته رئیس انجمن داروسازان تهران در شرایط فعلی ظرفیت تولید دارو در ایران ۳ تا ۴ برابر نیاز بازار داخلی است، با این حال صادرات شرایط مناسبی نداشته و از کمتر از پنج درصد ظرفیت استفاده می‌شود. «موانعی که در این سال‌ها پیش روی صادرات این بخش قرار داشته نیز به موارد متعددی تفکیک می‌شود که از جمله آن‌ها می‌توان به بحث نیاز دستگاه‌ها و تجهیزات دارویی به به‌روزرسانی اشاره کرد. اکنون در حوزه تولید مواد مؤثره دارویی، ایران جزو کشورهای پیشرو محسوب می‌شود و همگان به این موضوع اذعان دارند اما هر چه به سمت عمق بخشی در تولید مواد مؤثره برویم، ارزش افزوده صنعت داروسازی کشور بیشتر خواهد شد. در چنین شرایطی لازم است نسبت به صنعت داروسازی نگاه تشویقی وجود داشته باشد و نهادهایی مانند وزارت صمت نگاه ویژه‌تری به صنعت داروسازی داشته باشند. از سوی دیگر با توجه به شرایط اقتصادی کشور و محدودیت‌های ارزی، لازم است تسهیلات ارزان‌تر و بلندمدت در اختیار فعالان این صنعت گذاشته شود.

علاوه بر بحث ماشین‌آلات و تجهیزات صادرات دارویی نیازمند آموزش نیز هست؛ چراکه همچنان صادرات این بخش جای توسعه داشته و برای این کار لازم است از تجربیات کشورهای موفق دنیا بهره گرفته شود. کیفیت داروهای تولیدی از دیگر مسائلی است که باید نسبت به آن توجه داشت هر چند که ایران در صنعت تولید مواد مؤثره توانسته با وجود تحریم‌ها به خوبی بدرخشد.

با وجود تمام این موارد شاید بتوان مهم‌ترین معضل صنعت دارو را کمبود نقدینگی و سرمایه دانست و در گام بعدی به فرایند تخصیص ارز اشاره کرد که گاهی کندی‌های صورت گرفته در آن تولید انواع داروها را با دست‌اندا‌زهای مختلف مواجه می‌کند. همچنین بسیاری از فعالان این بازار تأکید دارند نباید صادرات را تنها در مازاد تولید دید بلکه لازم است هر گاه کمبودی در بازار داخلی وجود نداشت این روند دنبال شود.

در این میان شرکت سرمایه‌گذاری دارویی تأمین (تیبیکو) نیز به‌عنوان بزرگ‌ترین هلدینگ دارویی کشور سال گذشته سهمی ۲۵ میلیون دلاری از صادرات انواع دارو را به خود اختصاص داده و برای سال جاری چشم‌اندازی ۱۰۰ میلیون دلاری در این زمینه تعریف کرده است. از جمله اهداف صادراتی این هلدینگ برای سال جاری، گسترش بازارها در منطقه (CIS)، حاشیه خلیج فارس و کشورهای آفریقایی است تا علاوه بر صادرات مستقیم به کشورهای مذکور، بحث‌های انتقال دانش فنی، مواد اولیه و همکاری در تولید را با شرکای تجاری دنبال کند.

دارو و داشتن سبد گسترده محصولات، تأمین‌کننده حدود یک‌سوم داروی مورد نیاز داخلی بوده است. همچنین در بخش صادرات دارو و مواد اولیه به بیش از ۴۰ کشور، فعالیت‌های نوآورانه در زمینه تحقیق و توسعه دارد. در حوزه بازرگانی نیز با در اختیار داشتن نمایندگی‌های معتبر بین‌المللی به عنوان اثرگذارترین شرکت دارویی کشور فعالیت‌های خود را دنبال می‌کند.

داروی ضدسرطان در سال گذشته اشاره کرد؛ مجموعه‌ای که بزرگ‌ترین تولیدکننده داروی ضدسرطان کشور است و با بهره‌برداری از خطوط جدید شرکت داروسازی فارابی، به بزرگ‌ترین تولیدکننده داروهای ضدسرطان کشور تبدیل می‌شود. برای تولید این خط نیز از ظرفیت‌های بومی و نخبران دانشگاهی کشور بهره‌گیری شده و به کمک داروهای تولیدی در این واحد از خروج ارز از کشور جلوگیری شده و علاوه بر آن فعالیت‌های صورت گرفته قابلیت ارزآوری برای کشور دارد. این خط جدید قابلیت تولید تمام داروهای ضدسرطان را دارد و در شرایطی که داروهای مصرفی این حوزه اکثراً وارداتی بودند، توانسته شرایط را به سمتی هدایت کند که بخش مهمی از داروهای ضدسرطان مورد نیاز داخل در این خط تولید شود.

تولید هشت برابر آنتی‌بیوتیک

همان‌طور که اشاره شد با توجه به تأمین حدود یک‌سوم نیاز دارویی کشور در مجموعه تیبیکو، در دوران شیوع کرونا نیز فعالیت‌های این مجموعه دارای اهمیتی خاص بود، به گونه‌ای که پایان ماه سال گذشته زمانی که پس از محدودیت‌های کرونایی بار دیگر فعالیت‌ها در سطح جامعه به حالت عادی بازگشت، شاهد تولید هشت برابری آنتی‌بیوتیک‌ها در کشور بودیم. به عبارت دیگر در هفت‌ماهه اول سال گذشته مجموع تولید سوسپانسیون‌های آنتی‌بیوتیکی شرکت‌های تابعه وزارت رفاه به ۱۱ میلیون و ۳۱۱ هزار و ۶۹ عدد رسید که نسبت به دوره مشابه سال قبل «رشد هشت برابری» داشت. بر این اساس در شرکت‌های زیرمجموعه هلدینگ دارویی تیبیکو بیش از ۱۲ میلیون عدد از انواع سوسپانسیون آنتی‌بیوتیک تولید شد.

خودکفایی در تولید سرم

بحث تولید سرم از دیگر موضوعات مهم پیگیری شده در این هلدینگ دارویی بود که حتی وزیر بهداشت در این زمینه تأکید کرده بود که بی‌نیازی از واردات سرم و تولید آن در کشور از مهم‌ترین اولویت‌های دارویی کشور است. در این زمینه کارخانجات داروپخش به عنوان یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان دارو و سرم کشور هفت قلم از انواع سرم‌ها را تولید می‌کنند و خط جدید سرم این شرکت از فناوری بسیار پیشرفته و کیفیت مطلوبی برخوردار است. از سوی دیگر به منظور تأمین نیاز داخل با وجود نگاه صادرات‌محور در این مجموعه، به هیچ عنوان صادرات سرم انجام نمی‌شود.

مواد اولیه پیش‌ساز دارو

علاوه بر موارد اشاره شده، مجموعه دارویی تأمین از گذشته تاکنون نقش مهمی در بخش تأمین مواد اولیه دارو، تولید دارو و بخش عمده توزیع داروی کشور داشته و در این زمینه شاهد افزایش بیش از ۷۰ درصدی تولیدات این بخش بوده‌ایم. در مجموعه دارویی تأمین ۵۰ درصد مواد اولیه پیش‌ساز دارو تولید شده و در نهایت این هلدینگ سهمی ۳۰ درصدی از تولید داروهای مختلف را به خود اختصاص می‌دهد. به بیان دیگر از ۳۰۰ داروی تولید کشور ۱۷۰۰ مورد آن‌ها در این مجموعه تولید می‌شود، این در حالی است که ۹۷ درصد داروی مورد نیاز کشور در داخل تولید می‌شود.

داروهای اعصاب و روان

همچنین شرکتی مانند شیمی دارو دروپخش بزرگ‌ترین تولیدکننده داروهای اعصاب و روان و آنتی‌بیوتیک در کشور به شمار می‌رود که احداث دو خط تولیدی جدید را هم آغاز کرده است.

شیوه‌های برتر حمل‌ونقل

بحث حمل‌ونقل دارو از دیگر موضوعات مهم زنجیره دارو در کشور است. در گذشته در این حوزه از خودروهای ۶۰۸ و ۸۰۸ استفاده می‌شد که دارای کابینت‌های فلزی بودند و در تمامی مناطق گرمسیر و سردسیر کشور مورد استفاده قرار می‌گرفتند. اما امروزه وجود ایسوزهای مجهز و کامل در صنعت حمل‌ونقل موجب شده توزیع استاندارد و بهینه صورت گیرد. همچنین سیستم حمل‌ونقل دارویی کشور به صورت ترکیبی است و در سیستم غذایی و دارویی نکات و حساسیت‌های ویژه‌ای وجود دارد که توجه به آن‌ها از ضروریات این حمل‌ونقل است.

گزارشی از آنچه در بزرگ‌ترین هلدینگ دارویی کشور دنبال می‌شد؛

از تولید داروهای ضدسرطان تا صادرات به ۴۰ کشور

شرکت سرمایه‌گذاری دارویی تأمین (تیبیکو) با ۲۵ شرکت فعال در تمامی حوزه‌های زنجیره تأمین دارو و مکمل‌های دارویی از تولید مواد اولیه و محصول، پخش و بازرگانی حضور دارد و بزرگ‌ترین هلدینگ دارویی کشور است. در دوره مدیریتی سازمان تأمین اجتماعی در دولت سیزدهم که میرهاشم موسوی سکان آن را در دست دارد، تیبیکو با داشتن بزرگ‌ترین کارخانجات تولید

گزارش

مهناز مهرداد

روانشناس

سهم شستا را در اقتصاد کشور نمی‌توان نادیده گرفت. در این میان یکی از مهم‌ترین هلدینگ‌های زیرمجموعه شرکت سرمایه‌گذاری تأمین (شستا) شرکت سرمایه‌گذاری دارویی تأمین یا همان تیبیکو است. میرهاشم موسوی، مدیرعامل تأمین اجتماعی در تشریح اهمیت این شرکت تأکید دارد که این حوزه از دو سطح اهمیت برخوردار است؛ نخست از منظر نقشی که در سلامت و تأمین نیازهای درمانی کشور دارد و دیگر از نظر نقش سهام‌داری بازنشستگان سازمان.

موسوی در عین حال نقش مهم حوزه دارو در امنیت و سلامت کشور را مورد تأکید قرار داده و گفت: «تا زمانی که تولید در این حوزه بدون مشکل ادامه دارد، اهمیت این صنعت به خوبی مشخص نمی‌شود، اما وقتی صدای کمبود یک دارو در کشور به گوش می‌رسد، متوجه اهمیت این صنعت می‌شویم.» مدیرعامل سازمان تأمین اجتماعی با تأکید بر اینکه در دولت، وزارت تعاون، تأمین اجتماعی و شستا نگاه حمایتی از حوزه دارو وجود دارد، گفت: «صنعت دارو یکی از اولین اولویت‌های ما در سازمان تأمین اجتماعی است و در مباحث تأمین مالی سازمان همواره این صنعت در بالاترین سطح قرار دارد. ما نیز از نظر حاکمیتی مسئول برطرف کردن نگرانی‌های مطرح شده در این حوزه هستیم.»

او همچنین برای حل مشکلات نقدینگی و تأمین ارز در حوزه دارو، قول مساعد داده و گفت: «در جاهایی که می‌توانیم، حتماً کمک خواهیم کرد تا چرخ تأمین سرمایه این صنعت را به جلو حرکت دهیم.»

اصلاح پرتقوی تولید

ابراهیم بازیان، مدیرعامل شستا نیز در این زمینه به مشکلات موجود در زمینه تولید دارو اشاره کرده و تأکید دارد: «متأسفانه به صورت ناخواسته در این حوزه به سمتی حرکت کرده‌ایم که امروز درگیر مشکلات نقدینگی و تخصیص ارز هستیم که بخشی از مشکلات به نوع نگاه حاکم در مجموعه برمی‌گردد.» او ضمن تأکید بر جهت‌گیری صادراتی در شرکت‌های دارویی، بیان کرد: «یکی از چالش‌های مهم ما عدم تولید متناسب با نیاز بازار است و برای رسیدن به نقطه مطلوب نیازمند اصلاح پرتقوی تولید هستیم و نباید زیر بار تولید هر محصولی برویم.» او از تأمین، تولید، توزیع و مصرف به عنوان چهار بُعد مهم حوزه دارو در تأمین اجتماعی نام برد و گفت: «این بخش، اقتصاد قابل توجهی دارد که مدیریت اقتصاد این معادله چهار بُعدی سخت است.»

ضرورت وصول مطالبات

مدیرعامل شستا با بیان اینکه امروز برای حل مشکلات دارویی کشور، باید نگاه ویژه‌ای به اقتصاد دارو داشته باشیم، گفت: «بازار دارو فقط تولید نیست بلکه اقتصاد دارو نیز بسیار مهم است. در این زمینه نیاز است شرکت‌های تولیدکننده دارویی مشاور اقتصادی داشته باشند.» ابراهیم بازیان با تأکید بر اینکه باید در موضوع وصول مطالبات شرکت‌های دارویی، یک تأمل جدی صورت گیرد، گفت: «اگر وصول مطالبات در حوزه دارویی کشور به شیوه فعلی ادامه پیدا کند کار بسیار سخت خواهد شد و لازم است این تغییر رویه اساسی از نقطه تحویل و شرکت‌های تولیدی آغاز شود بنابراین این موضوع باید در گروه دارویی تأمین در اولویت قرار بگیرد.»

مدیرعامل شستا همچنین بر اصلاح سبد محصولات دارویی متناسب با نیاز بازار تأکید کرد و گفت: «در این زمینه لازم است برنامه‌ریزی مناسبی صورت گیرد. ما در شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی به دنبال حل مشکلات شرکت‌ها با استفاده از ظرفیت‌های درون مجموعه هستیم.» او در عین حال یکی از راهبردهای جدی شستا را سرمایه‌گذاری در بخش‌های استراتژیک همچون دارو دانست و گفت: «موضوع دارو یکی از بحث‌های مهم و نیاز ضروری و اجتناب‌ناپذیر کشور است و صنعت داروسازی به دلیل ارتباط با سلامت آحاد مردم نیازمند نگاه استراتژیک است.»

نیازهای صنعت دارو

ابراهیم بازیان با بیان اینکه صنعت دارو نیاز جدی به توسعه، نوسازی و بهسازی دارد، افزود: «واحدهای تولیدی دارویی ما جهت بالا بردن سطح بهره‌وری خود، نیازمند توسعه خطوط و روزآمد کردن هستند.» مدیرعامل شستا همچنین با اشاره به جایگاه دارویی ایران در منطقه گفت: «با توجه به شعار سال و تأکید مقام معظم رهبری به رشد تولید، صنعت دارویی ما نیازمند سرمایه‌گذاری و توجه به توسعه تولید دانش‌بنیان دارد که امیدواریم با همدلی و همکاری، بتوانیم تولید این صنعت را که تضمینی بر امنیت و سلامت جامعه است زنده نگه داریم.»

اگر وصول مطالبات در حوزه دارویی کشور به شیوه فعلی ادامه پیدا کند کار بسیار سخت خواهد شد و لازم است این تغییر رویه اساسی از نقطه تحویل و شرکت‌های تولیدی آغاز شود بنابراین این موضوع باید در گروه دارویی تأمین در اولویت قرار بگیرد

بازیان ادامه داد: «شستا این آمادگی را دارد که در اجرای طرح‌های توسعه‌ای و بهسازی واحدهای تولیدی اقدامات و کمک‌های لازم را ارائه دهد. ما در شستا از طرح‌های توسعه‌ای استقبال می‌کنیم و اگر لازم باشد در خصوص سرمایه‌گذاری‌های جدید نیز آماده همکاری هستیم.»

تولید دانش‌بنیان

منصور نکویی‌نیا، مدیرعامل شرکت سرمایه‌گذاری دارویی تأمین (تیبیکو) نیز در صنعت دارویی کشور بر اهمیت رویکردهای نوآورانه و به‌کارگیری دانش و فناوری روز دنیا و سرمایه‌انسانی شایسته، جهت تأمین داروی باکیفیت و در دسترس آحاد جامعه تأکید دارد. او با بیان اینکه بیش از ۹۵ درصد تولید دارو در داخل کشور انجام می‌شود، به بیانات مقام معظم رهبری در خصوص رشد تولید و تولید دانش‌بنیان اشاره و بیان کرد: «به یاری خدا و با همت جامعه نخبگان و مجموعه بزرگ نخبه علمی که در اختیار داریم، درصدد بهینه‌سازی روش‌های تولید و فناوری‌های نوین هستیم. در این زمینه ظرفیت افزایش تولید و صادرات به کشورهای دیگر را مورد نظر قرار داده‌ایم و با بالا بردن ظرفیت تولید محصولات دارویی باکیفیت و ارزش افزوده بالا و نیز با آوردن دستگاه‌های جدید و به‌روز دنیا می‌توانیم گام مهمی در عرضه محصولات دارویی و صادرات آن‌ها به بازارهای جهانی داشته باشیم.»

صادرات به ۴۰ کشور

شرکت سرمایه‌گذاری دارویی تأمین (تیبیکو) در بخش صادرات دارو و مواد اولیه نیز اقدامات متعددی داشته و تولیدات آن به بیش از ۴۰ کشور دنیا صادر می‌شوند و برای توسعه بازار صادراتی آن نیز تلاش‌های متعددی صورت می‌گیرد. به گفته مدیرعامل هلدینگ دارویی تأمین، هم‌اکنون این مجموعه با ۱۱ کشور در قاره‌های مختلف وارد مذاکره شده و هدف نهایی آن ورود به بازار صادراتی کشورهای اروپایی است. منصور نکویی‌نیا با اشاره به سخنان مقام معظم رهبری پیرامون توسعه تجارت خارجی، تأکید دارد: «در ساختار